

KITOBNING INSON HAYOTIDAGI O‘RNI

Xilolaxon Karimova Karimovna

*Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani 7-maktabda
kutubxonachi*

Annotatsiya: *Inson hayoti atrof –olamdagi narsalarni tushunish hayotda o‘zini anglashga bo‘lgan extiyoj ,milliy g‘urur,yashash uchun kurashdan iboratdir.Shaxs ma’naviy kamoloti jamiyat taraqqiyoti darajasini belgilar ekan ,barcha zamonlarda ham yosh avlodni ma’naviy barkamol etib tarbiyalashga katta etibor berilgan.Yosh avlodni ma’naviy shakllantirishda kitobni o‘rni o‘ziga xos.Kitobning inson hayoti,kishilik jamiyati ma’naviy taraqqiyotidagi beqiyos o‘rni qadimdan ma’lum .*

Kalit so‘zlar: *Ma’naviyat, yoshlar, madaniyat, kitob mutolaasi, komil shaxs, g‘oyalar.*

KIRISH

Kitob dunyoni tanish bilim berish bilan birga go‘zallikka muhabbatga uyg‘otish ,undan zavqlanish ,yovuzlikdan nafratlanish tuyg‘usi paydo bo‘ladi.Bolalar kitobxonligini tashkil qilishda maktab va ota-onalar zimmasiga nahoyatda murakkab va ma’sulliyatli vazifa yuklanadi.Buning uchun ota-onalarning o‘zlari ham yuksak salohiyatli bo‘lishlari kerak.Ma’lumki ,bola kitob o‘qishni bilgan taqdirdagina,kitob uning hayotida muhim ro‘l o‘ynaydi.Buning uchun esa kitob bolaning ma’naviy boyish uchun uni ma’naviy ,aqliy ,estetik o‘rishga yo‘llashi zarur .Buning uchun dastlabki turtki ona qornida eshitgan kitobi so‘ngra oilada kitob o‘qib berilgan birinch kitob bo‘lsa ,ikkinchisi bola ota va onasining o‘qishini eshitib,badiiy obrazlar go‘zalligini his etishidir.

Anashu birinch va ikkinchi uchrashuv bolani keyingi, o‘smirlik davrida uning ma’naviy hayotining barcha sohalari ;mehnat ,o‘yin,musiq ,bolalar ijodi bilan bog‘liq bo‘lib ,uning hayotining hamma tomonlarini qamrab olishi zarur .CHunki ,o‘smir hayotining ijodiy mehnati ,ertaklar olami ,fantaziyalar ,o‘yin va musiqasiz tasavvur etish qiyin .Bularning barchani kitobxonlik qamrab olsa ,ana shunda unung hayoti mazmunsiz ,ma’naviy qashshoq emas ,balki voqea –hadisalarning tub mohiyatini anglab olishga harakat qiladigan ,turmush ziddiyatlarini tushunadiganbarkamol shaxs bo‘lib etishiga yordam beradi .Haqiqatdan ham kitobxonlik insonni barkamollikka yo‘llasa ,uning o‘qimaslik jahillikka ,ma’rifatsizlikka olib kelib ,natijada ma’naviy qashshoqlikni keltirib chiqaradi.Bizning Oltiariq Tumanidagi 7-umumiy o‘rta ta’lim maktabimizda turli xil tadbirlar to‘kazib bolalarni fikrlash doirasini kengaytirish maqsadida turli haftaliklar kitob taqdimotlari o‘tkazib kelinmoqda .SHunday ekan buyuk bobolarimiz Alisher Navoiy ,Al Xorazmiy ,Muhammad al –Buxoriy Abu nosir Farobiy ,Zaxriddin Muhammad Bobur kabi buyuk allomalarimiz ham faqat kitob o‘qib shunday buyuk shaxslarga aylanganlar . Meni 34 yillik ish faoliyatim davomida turli soha mutaxasislari maktabimizdan etishib chiqqan .Masalan; Toshkent telekanali Millar ko‘rsatuvi boshlovchisi Olimjon Xasanboev 7-

makatbda o'quvchilik davrida maktab kutubxonachisi bilan bigalikda turli tanlovlarga qatnashib ,ko'plab tanlovlar g'olibi bo'lgan .Xozir ko'plab kitoblar o'qiganligi o'ziga foyda berib ijod yo'llarini ochib berdi.Toshkent Davlat universitetini jurnalistika fakultetini tamomlab O'zbekistontelekanali Millar dasturi boshlovchisi bo'lib ishlamoqda.Kitob inson hayotida muhim o'rni beqiyosligi o'z isbotini topdi.Bu borada Muxtaram Prezidentimiz SHavkat Miromonovich Mirziyoev shunday takidlaganlar “Bugun kitob o'qigan farzand ertaga televizor ko'rib o'tirgan o'n nafar farzandni boshqaradi “ deb bejiz takidlamaganlar.Yurtimizda juda ko'p tanlovlar o'tkazib kelinmoqda .”Yosh kitobxon” tanlovi yurtboshimizsayi harakatlari bilan mashina so'vg'a qilib yosh avlodni kitobxonlikka undamoqda.Davlatimiz yanada ravnaq topishi uchun xar bir oila kitobxon bo'lmog'i shart.Kitobxonlik madaniyati haqida so'z borar ekan, avvalo yoshlarga kitob o'qish qoidalari va turlari haqida ma'lumotlar, tushunchalar berish lozim bo'ladi.

O'qish – nutq faoliyatining murakkab turi bo'lib, u ikki jihatga ega: ya'ni, texnik jihat – o'qish va tez o'qish ko'nikmalarini egallash va ijodiy jihat – matndan zarur ma'lumotni tanlab olish.

Mutolaa qilinayotgan manbani mazmunini o'zlashtirish darajasi bo'yicha quyidagi o'qish turlari ajratiladi: ko'rib chiqiladigan o'qish – umumiy taassurotga ega bo'lish uchun; tanishuv o'qish – umumiy mazmunni tushinish uchun; ajratuv o'qish – ma'nosini chuqur tushinib olish uchun o'qish voida va turlari ko'rsatilgan.

Ko'rib chiqiladigan o'qish odatda tanishuv va o'rganuv o'qishdan oldin amalga oshiriladi. Kitob mazmuni, uning boblari va paragraflari, asar muallifi bilan tanishish zarurati bo'lganda foydalaniladi.

Ko'rib chiqiladigan o'qish jarayonida odatda titul varag'i, mundarija, ayrim xat boshi va gaplar o'qib chiqiladi. Ushbu ma'lumotlarning o'zi shu manba qay darajada kerakligini hal etishga yordam beradi

Tanishuv (tanlov) o'qish bir necha manbalardan ma'lum savollarni ajratib olish, shuningdek olingan ma'lumotlarni taqqoslash va solishtirish, ushbu masala bo'yicha o'z qarashini ishlab chiqish uchun ishlatiladi.

O'rganuv o'qish – o'qishning faol turi. Siz e'tibor berib, ma'lumot ustida to'xtalib va o'ylab o'qiganingizda foydalaniladi. Matndagi bosh fikrni, uning maqsadini, isbotlar mantiqini tushunib olish, sizning oldingizga qo'yilgan savollarga javob qidirishga mo'ljallangan. Ushbu o'qish turi materialni o'rganishda ketmaketlikni talab qiladi (paragraflar, boblar, qismlar bo'yicha), matn haqida shahsiy fikrni tuzishga yo'llaydi, ma'lumotni tanqidli qabul qilish ko'nikmasini shakllantiradi. Ilmiy adabiyotlarni o'qish tartibiga doir fikrlar quyidagilardan iborat. Bunda, O'qish jiddiy va chuqur fikrli bo'lmog'i lozim.

Quyidagilar muhim hisoblanadi. O'qib chiqilgan materiallarni tahlil qilish, tushunarsiz atama va tushunchalar mohiyatini aniqlash, muhim bo'lgan savollarga javob axtarish kabilar.

Barkamol avlodni voyaga yetkazishda kitobning tarbiyaviy ahamiyati beqiyosdir. Binobarin, aynan mutolaa insonga bilim va axborot beradi, uning ma'naviy olamini boyitadi. Yaxshi kitob eng murakkab savollarga javob topishga ko'maklashadi.

XULOSA

O'quvchilar orasida kitobxonlikni targ'ib qilish maqsadida turli madaniyma'rifiy, intellektual tadbirlar o'tkazib kelinmoqda. O'quvchilar va ularning otaonalari o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish va rag'batlantirish maqsadida ta'lim muassasalarida "Kitob taqdimoti", "Adabiyot kunlari", "Kitobim-oftobim" nomli ma'rifiy tadbirlar, "Maktab-kutubxona-oila-jamoat tashkilotlari" xayriya tadbiri va ota-onalar ishtirokida "Bir farzandga - uch kitob" aksiyalarini hamda "Eng yaxshi kitobxon o'quvchi" va "Kitobxon maktab" tanlovlarini o'tkazish yo'lga qo'yilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR: RO'YXATI:

1. Jurayev SH.S., Abu Ali ibn Sinoning falsafiy qarashlarida baxt-saodat masalasi // Academic Research in Educational Sciences, 2 (Special Issue 1), 395-401 P.
2. Po'latov, Sh.N., Hindistonda pedagogik ta'limning rivojlanish bosqichlari. // "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 21-27 P.
3. Po'latov, Sh.N., Rabindranat Tagorning Hindiston ilm-ma'rifatga qo'shgan xissasi. // "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 136-144 P.
4. PULATOV SH.N. XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Hindistondagi ijtimoiysiyosiy vaziyat. Academic Research In Educational Sciences. Volume 1. 2020 468-474 P.
5. Pulatov Sh.N. Sankhya-ancient Indian philosophical school. // PUSTAK BHARATI RESEARCH JOURNAL // JAN-June. ISSUE Toronto, Canada. No: 1-2, 2020.
6. Saidov S.A., Ibn al-Muqaffaning islom tarjima san'atiga qo'shgan hissasi. // "Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences" Scientific journal Volume 1, 2021. 332-336 P.
7. Sulaymonov J.B. Ibn Xaldun ijtimoiy-falsafiy qarashlarida axloqiy masalalar // Falsafa va huquq jurnali. 2019 yil 1-soni. 42-45 betlar.
8. Sulaymonov, J. Abdurahmon ibn Xaldunning tamaddun taraqqiyoti haqidagi qarashlarida jamiyat tahlili // Academic Research in Educational Sciences, Vol. 2 Special Issue 1, 2021. 451-455 R.
9. Ziyo.net